

”Rotløs ungdom” – ungdom, flytting og livssjanser

Hans Christian Sandlie & Patrick Lie Andersen
NOVA, Senter for velferds- og arbeidslivsforskning
Høgskolen i Oslo og Akershus

Stabile boforhold er en viktig forutsetning for trygge og gode oppvekstvilkår. Boligen og bostedet er slik sett en ramme om våre liv som gir struktur og mening, og flytting kan innebære et brudd med denne rammen. Internasjonalt finner vi en omfattende litteratur som peker på negative konsekvenser flytting kan ha for barn og ungdoms livssjanser og livskvalitet; spesielt hyppige flyttinger kan bidra til dårligere skoleprestasjoner, svekket psykososialt velvære og atferdsproblemer. Det finnes få tilsvarende norske empiriske studier av hvilke konsekvenser hyppig flytting kan ha for barn og ungdom. I denne artikkelen analyserer vi data fra mer enn 7000 ungdom i alderen 16 til 19 år for å studere sammenhengen mellom høy flyttehyppighet og ungdoms skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer i denne gruppen. Kontrollert for variabler som kan tenkes å påvirke både flytting og disse utfallene, finner vi at ungdom som har opplevd hyppige flyttinger er ekstra sårbare med hensyn til skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer. Sammenhengen mellom hyppig flytting og ulike utfall varierer imidlertid mellom variablene. Med unntak for depressive symptomer er de ikke signifikante når vi også kontrollerer for andre egenskaper knyttet til den enkelte ungdom, som for eksempel om de har en fortrolig venn, deltar i organiserte fritidsaktiviteter, blir mobbet og hvilken skole de går på.

Nøkkelord: ungdom, flytting, skoleprestasjoner, depressive symptomer, atferdsproblemer

Innledning

Boligen og nærmiljøet utgjør en viktig ramme for barn og ungdoms oppvekst. Stabile boforhold berører sentrale sosiale dimensjoner som trygghet, identitet, tilhørighet, vennenettverk og sosial deltagelse. Stabilitet gir hverdagslivet form og struktur, og gjennom daglige rutiner etablerer vi sosiale bånd og forståelsesrammer vi ofte tar for gitt (Giddens 1984). Flytting eller bytte av bolig kan innebære et brudd med slike rutiner, og internasjonalt finner vi en del studier som peker på ulike negative konsekvenser flytting kan ha for barn og ungdoms livskvalitet og livssjanser (se f.eks. Humke & Schaefer 1995; Scanlon & Devine 2001; Gasper m.fl. 2010). Til tross for at viktigheten av stabile boforhold for barnefamilier også blir fremhevet av norske myndigheter (Meld.St.nr 17 (2012-2013); Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014-2020)), har konsekvenser av flytting ikke vekket den samme interessen i norsk forskning. Det finnes studier av vanskeligstilte barnefamiliers levkår og boforhold (bl.a. Stefansen & Skevik 2006; Sandbæk 2008; Sandbæk & Pedersen 2010; Magnusson Turner & Stefansen 2012), der betydningen av stabile boforhold blir understreket, men de har i liten grad undersøkt konsekvensene av flyttinger for barna i disse familiene.

Et par norske studier har imidlertid sett på sammenhengen mellom flytting og ulike aspekter ved barns liv. Grødem og Sandbæk (2013) har studert barnefamilier som flytter ofte og hvordan både flyttingene og boforhold påvirker barna. De peker på at flyttinger som innebærer bytte av skole kan være en betydelig utfordring for barn og unge, men de definerer ikke disse utfordringene nærmere. Ettersom rapporten hovedsakelig baserer seg på et kvalitativt datamateriale, er det også usikkert i hvilken grad slike antagelser representerer generelle utfordringer. Det pekes imidlertid på et viktig poeng; ustabile boforhold eller hyppige flyttinger henger ofte sammen med å være utsatt på andre områder i livet enn bare bosituasjonen. Dette reiser spørsmål om det er flyttingen i seg selv som er årsaken til eventuelle utfordringer hos barn og ungdom, eller om det kan være andre forhold som er årsak til både flyttingen og deres utfordringer. Ved å kontrollere for mange av ulikhetene mellom barn og ungdom som flytter ofte og de som ikke flytter, har Tønnesen og kolleger (2013; 2016) forsøkt å komme nærmere et svar på dette. Med utgangspunkt i longitudinelle registerdata har de studert sammenhengen mellom flyttinger i alderen 0-18 år og hvordan det går med disse personene senere i livet. De fant at flytting gir økt risiko for å ikke fullføre videregående skole,

for lav inntekt som voksen, for å bli tenåringsforelder og for å dø tidlig. Risikoen øker med antall flyttinger, og risikoen er høyere jo senere i oppveksten flyttingen skjer. Denne studien sier imidlertid lite om sammenhengen mellom flytting, konsekvenser av flytting og andre sentrale dimensjoner i de unges liv, som for eksempel subjektive oppfatninger om egen helse og sosiale relasjoner. Dette er opplysninger som ikke er tilgjengelig i registerdata.

I denne artikkelen benytter vi data fra undersøkelsen Ung i Oslo 2015 for å se nærmere på sammenhengen mellom høy flyttehyppighet og ungdoms livssjanser og livskvalitet. Dette datamaterialet inneholder et vidt spekter av spørsmål om unges levekår og oppvekstsituasjon. Til forskjell fra longitudinelle registerdata, kan vi ikke studere langtidseffekter av flytting. Ung i Oslo gir imidlertid en god kilde til å gi et bredere bilde av sammenhengen mellom høy flyttehyppighet og andre aspekter ved ungdommens livssituasjon, slik som skole, nærmiljø og egen identitet. Spørsmålene som stilles i artikkelen er; hva kjennetegner ungdom som flytter ofte? Hvilken sammenheng er det mellom høy flyttehyppighet og de unges livssjanser og livskvalitet? For å besvare disse spørsmålene, bruker vi et utvalg bestående av elever fra videregående skoler. Som indikator for de unges livssjanser benytter vi ungdommenes skoleprestasjoner, og for å undersøke livskvalitet analyserer vi ungdommenes svar på spørsmål om psykiske plager og atferdsproblemer.

Flytting, livssjanser og livskvalitet

Flytting kan ha både positive og negative aspekter for de som flytter. Denne dobbeltheten gjenspeiler seg også i forskningslitteraturen om flytting og flyttemotiver. Det klassiske flytteperspektivet argumenterer for at folk flytter dersom de forventede positive sidene ved en flytting veier opp for de negative (Brown & Moore 1970). Flytting beskrives som en strategisk tilpasning til endrede livsbetingelser (Rossi 1955), for eksempel i form av endringer i husholdets sammensetning eller økonomiske ressurser. Folk flytter gjerne til større boliger og bedre nabolag når de bedrer sin økonomiske situasjon, men flyttingen kan i seg selv også bedre husholdets økonomiske betingelser ved å flytte til et sted med bedre tilgang til arbeid og høyere inntekt (Sjaastad 1962). Flytting vil derfor være nært knyttet til sosial mobilitet, og bytte av bolig og bosted kan være en del av en strategi for å øke livssjanser og sosial status. Foreldrenes valg kan i så måte få konsekvenser for barn og ungdom. Deres livskvalitet vil for

eksempel kunne bedres ved at familien flytter til en større bolig med bedre boforhold, men også ved at familien flytter til et nabolag med tilgang til ressurser gjennom sosiale nettverk og gode skoler. Bolig er med andre ord ikke bare et mål i seg selv, men et middel for å oppnå sosial status og tilhørighet. Ulike boliger og bomiljø er forbundet med ulik sosial status, og kan slik sett både åpne og lukke muligheter på andre områder av livet (jf. Clapham 2005).

Kulu og Milewski (2008) har argumentert for at forskning om familie, livsløp og flytting kan oppsummeres i to sterke tendenser: barnefødsler er en viktig stimuli for bolig- og omgivelsesrelatert flytting, altså flytting med begrunnelse i økt plassbehov og/eller ønske om et nabolag tilrettelagt for barn og ungdom å vokse opp, mens økende familiestørrelse reduserer sannsynligheten for flytting over lengre avstander. Sistnevnte kan tolkes som et uttrykk for at transaksjonskostnadene ved en flytting blir større når familien vokser, og spesielt for barn i skolealder. Siden vi kan anta at foreldre i stor grad forsøker å skåne barna sine for belastninger knyttet til flytting, spesielt skolebytter, er det spesielt interessant å se nærmere på barnefamilier som både flytter ofte og med barn i ungdomsskolealder.

Flyttekostnadene er også større for boligeiere enn de som leier egen bolig, noe som bidrar til at flyttetilbøyeligheten er størst for leietakerne (Sandlie 2013; Magnusson Turner & Sandlie 2016). Samtidig er strukturen på det norske leiemarkedet spesiell. Utleietilbudet er preget av små utleieboliger med stort gjennomtrekk, få langtidsleiekontrakter (Sørvoll & Sandlie 2014), få profesjonelle utleiere, mange mindre private aktører, samt innslag av diskriminering mot innvandrere og andre grupper boligsøkere (Søholt & Astrup 2009; Andersson m.fl. 2012; Beatty & Sommervoll 2012). For boligsøkere som ikke har råd til å komme inn på eiermarkedet, kan resultatet ofte bli høy flyttehyppighet med de sosiale og økonomiske kostnadene dette innebærer. Sammenhengen mellom eierform og flyttehyppighet er derfor viktig i denne studien.

Det eksisterer ulike teoretiske forklaringer på hvorfor en flytting kan ha psykiske og sosiale konsekvenser for barn og ungdom. Forklaringene tar i stor grad utgangspunkt i mekanismer som er knyttet til lokalspesifikk kapital (DeVanzo 1981a; 1981b). Det vil si ressurser til sosiale investeringer og sosiale bånd på stedet en bor, og som bare har verdi på dette stedet. For ungdom som flytter, vil flyttingen kunne innebære tap av sosial kapital, økt stress og redusert mestring. Et sentralt bidrag i denne sammenhengen er Colemans (1988) teori om sosial kapital. Han argumenterer for at sosial kapital, slik som vennskap

og sosiale nettverk i og mellom familier, styrker barns utvikling og sosiale kompetanse. Flytting kan bidra til tap av sosial kapital på to måter: Direkte ved at ungdommene mister kontakt med naboer, lærere og vennefamilier, og indirekte ved at foreldrene mister kontakt med nærmiljøet som bidrar med sosial kontroll i de unges utvikling (Gasper m.fl. 2010).

Flytting kan også medføre psykologisk stress for barn og ungdom (Hagan m.fl. 1996; Oishi & Talhelm 2012). Ved å flytte fra steder og mennesker de er nært knyttet til, kan barna oppleve en følelse av tap og fremmedgjøring som videre kan bidra til engstelse og ensomhet. Dette forsterkes gjennom at nye steder kan være utfordrende for barn, og ikke minst ungdom. Som nykommere mangler de gjerne kunnskap og kompetanse om hvilke forhold og regler som gjelder for sosial omgang i vennekrets og nærmiljø, noe som gir mindre følelse av trygghet og kontroll. Konsekvensen kan være tap av mestring i ulike situasjoner (Gasper m.fl. 2010; Boon 2011). På skolen bryter for eksempel en flytting opp læringsprosessen, og i verste fall kan enkelte deler av et pensum glippe.

Konsekvensen en flytting har på barnas sosiale kapital, stress- og mestringsnivå kan variere ut fra motivene for flyttingen, den geografiske avstanden det flyttes og om flyttingen innebærer et bytte av skole. Ulike individer, selv ungdom innenfor samme familie, kan også oppleve flytting ulikt (Scanlon & Divine 2001). I tillegg vil familieforholdene barn og unge lever under være av stor betydning med hensyn til hvilke konsekvenser flyttingen har, for eksempel hva slags relasjon de har til sine foreldre og om familiesituasjonen er stabil (Astone & McLanahan 1994; Hagan m.fl. 1996; Haveman m.fl. 1991). Studier viser også at kjønn kan ha betydning for konsekvensene av flytting, og at gutter ser ut til å være mer utsatte enn jenter for negative konsekvenser (se f.eks. Scanlon & Devine 2001). Et sentralt poeng i tidligere studier er imidlertid at effekten av flytting vil variere ut fra hvor gamle ungdommene er når de flytter, og i hvilken grad flyttingen skjer i en periode der de må mestre andre krevende overganger i livet som puberteten og foreldres samlivsbrudd. Jo flere slike krevende overganger og hendelser ungdommene må takle på samme tid, dess mer sannsynlig er det at flytting får konsekvenser for deres livskvalitet (Simmons m.fl. 1987; Humke & Shaefer 1995).

I denne artikkelen tar vi utgangspunkt i teoriene som argumenterer for at flytting kan innebære tap av sosial kapital og psykologisk stress for ungdom, og at dette kan få negative konsekvenser for deres livskvalitet og livssjanser. Vi antar videre at konsekvensene av flytting har en kumulativ effekt. Her

bygger vi på erfaringer fra tidligere studer som har argumentert for at risikoen ved flytting øker med antall flyttinger (Murphy m.fl. 2012; Tønnesen m.fl. 2013; 2016). Tønnesen med kolleger (2013; 2016) har også argumentert for at risikoen er høyere jo senere i oppveksten flyttingen skjer. Dette kan ses i sammenheng med at ungdom er mer sårbare i sine formative år. Hyppige flyttinger gir ustabile oppvekstkår og løsere tilknytning til lokalmiljø, og ungdommen er spesielt sårbar når flyttingen innebærer bytte av skole og sosiale nettverk (Grødem og Sandbæk 2013).

Tidligere forskning om flytting

Internasjonale studier av sammenhengen mellom flytting og barns livskvalitet, har i stor grad vært opptatt av betydningen flytting har med hensyn til skoleprestasjoner, psykososialt velvære og atferdsproblemer (Scanlon & Divine 2001). Konklusjonene fra disse studiene er ikke entydige, og de varierer i stor grad mellom ulike utfallsvariabler. De sterkeste indikasjonene for at flytting påvirker barn og ungdom finner vi i studier av skoleprestasjoner. Resultatene fra disse studiene indikerer at flytting bidrar til dårligere skoleprestasjoner og øker sannsynligheten for at ungdom faller ut av skolen (se f.eks. Astone & McLanahan 1994; Coleman 1988; Hagan m.fl. 1996; Temple & Reynolds 1999; Tucker m.fl. 1998). Disse konsekvensene forsterkes ved flere flyttinger, slik at barn og ungdom som har opplevd mange flyttinger har dårligst skoleprestasjoner (Tønnesen m.fl. 2013; 2016). Siden skoleprestasjoner kan betraktes som en indikator på barn og ungdoms livssjanser har det også vært argumentert for at ustabile boforhold kan være en undervurdert bidragsyter til sosial reproduksjon (Astone & McLanahan 1994). Flere av studiene det refereres til over understreker imidlertid at konsekvensene av flytting kan variere med familiestruktur. For eksempel kan stabile familieforhold, der begge foreldrene bor sammen med barna, redusere eller beskytte mot negative konsekvenser av å flytte.

Når det gjelder studier av hvordan flytting varierer med andre utfallsvariabler, er resultatene mindre entydige. Studier av hvordan livskvalitet, som sosial tilpasning og psykisk velvære, er knyttet til flytting indikerer likevel en negativ sammenheng (Hendershott 1989; Simpson & Fowler 1994; Vernberg 1990; Wood m.fl. 1993). Det samme gjelder også studier av sammenhengen mellom flytting og ulike former for atferdsproblemer som rusmisbruk, tyveri

og vold (Dewit 1998; Haynie & South 2005; Hoffmann & Johnson 1998; Sampson & Laub 1993). Samtidig er det sådd tvil om sammenhengen i realiteten er spuriøs og egentlig skyldes bakenforliggende egenskaper ved familiene som ofte flytter. I en studie av bolig- og skolemobilitet fant Gasper og kolleger (2010) at høyere forekomst av atferdsproblemer blant ungdom som flytter ofte kunne forklares av egenskaper ved familiene deres. I en lignende studie fant også Haynie og South (2005) høyere forekomst av voldelig atferd blant de som flytter sammenlignet med de som ikke flytter. En forklaringsfaktor de trekker frem er at flytterne i større grad utvikler vennerettverk der vold er mer vanlig enn i de mer bofastes nettverk.

En utfordring som går igjen i studier av sammenhengen mellom flytting og barns livskvalitet er knyttet til forskningsdesign og datatilgang. Denne typen studier krever gjerne kvantitative data der det er mulig å kontrollere for sosiale bakgrunnsfaktorer (Gasper m.fl. 2010). Familier som flytter, og spesielt de som flytter ofte, er gjerne forskjellig fra familier som ikke flytter. Hyppige flyttere kjennetegnes av lav inntekt, lav utdanning, ustabil familiesituasjon og innvandrerbakgrunn. Kjennetegn som påvirker sannsynligheten for å flytte er også kjent for å virke inn på ungdoms skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer (se f.eks. Andersen & Bakken 2015; Pedersen & Wichstrøm 1995). For å identifisere om det er en reell sammenheng mellom flytting og de ulike utfallsvariablene, er det nødvendig å kontrollere for slike kjennetegn. Uten denne kontrollen står vi i fare for å konkludere med sammenhenger som i realiteten kan være spuriøse og har sine forklaringer i felles underliggende faktorer. En styrke ved materialet vi analyserer i denne artikkelen er nettopp at det gir muligheten til slike multivariate analyser.

Data og metode

Analysene i denne artikkelen er basert på data fra undersøkelsen Ung i Oslo som ble gjennomført i perioden januar til mars 2015. Formålet med Ung i Oslo er å gi en bred oversikt over ulike sider ved osloundoms levekår og oppvekstsituasjon. Utvalget i våre analyser omfatter elever fra nesten alle videregående skoler i Oslo. Samtlige 30 offentlig skoler deltok, mens åtte av 12 privatskoler deltok. Totalt sett omfatter datasettet 11022 respondenter, noe som tilsvarer en svarprosent på 72. Datasettet er representativt for ungdom i Oslo (se Andersen & Bakken 2015 for mer om undersøkelsen).

Ettersom ikke alle elever har svart på samtlige spørsmål er utvalget i våre analyser mindre og varierer mellom 7128 og 7200 respondenter. For å ta høyde for ikke-deltakelse og frafall underveis i undersøkelsen er analysene vektet. Vektene ble laget ved å beregne respondentenes omvendte sannsynlighet for å inngå i analysene ut fra populasjonstall på bydel, kjønn, alder og innvandringsbakgrunn (Statistikbanken 2015). Innvandrerbakgrunn er definert som at begge foreldrene er født i utlandet. Vektene inkluderes i analysene ved hjelp av pweight-alternativet i Stata 14, og innebærer at svarene fra respondenter som har svart på alle spørsmålene, men er underrepresentert i undersøkelsen, tillegges større betydning.

Avhengige variabler

Vi benytter tre avhengige variabler i våre analyser, som alle ifølge tidligere forskning kan variere med av flytting; skoleprestasjoner, psykososialt velvære og atferdsproblemer. *Skoleprestasjoner* er målt som gjennomsnittet av selvrapporterte karakter i norsk, matematikk og engelsk. Denne variabelen er deretter standardisert, det innebærer at karaktergjennomsnittet for alle respondentene settes til verdien 0. Om man har verdien 1 har man et for eksempel et karakternivå som ligger ett standardavvik over gjennomsnittet for alle, mens verdien -2 tilsvarer et snitt som er to standardavvik under gjennomsnittet for alle. Som indikator for psykososialt velvære bruker vi *depressive symptomer*. Målet baserer seg på seks indikatorer på psykiske plager som er hentet fra Hopkins Symptom Checklist (Derogatis m.fl. 1974) og Depressive Mood Inventory (Kandel & Davies 1982); om de sist uke har følt at alt er slit, hatt søvnproblemer, følt seg ulykkelig, følt håpløshet, følt seg stiv og anspent og om de har bekymret seg mye. De som kategoriseres med depressive symptomer er de som i gjennomsnitt oppgir å være mye eller ganske mye plaget på samtlige seks indikatorer. Denne definisjonen er brukt i tidligere ungdomsundersøkelser (se for eksempel Wichstrøm & Kvale, 2007; Øia 2012; Bakken, 2016). Vårt mål på *atferdsproblemer* er inspirert av Pedersen og Wichstrøm (1995). Vi bruker flere av de samme spørsmålene men ikke alle. Dermed dekker vi to av de tre dimensjonene de ser på; kriminalitet og mindre alvorlige normbrudd, mens vi har utelatt skoleopposisjon. Vi har gjort en skjønnsmessig vurdering for å skille ut de som skårer høyt på disse to dimensjonene. Vi bruker derfor et dikotomt mål som skiller mellom å ha eller ikke å ha atferdsproblemer. For å komme i denne kategorien må man ha gjort disse

handlingene mange ganger i løpet av det siste året. Dette er om ungdommene har deltatt i kriminalitet som ”innbrudd”, ”ran” og/eller ”slåsskamp med våpen” tre eller flere ganger sist år. I tillegg inkluderes man om man oppgir fem eller flere tilfeller av ”tyveri fra bekjent”, ”tyveri fra butikk” og/eller ”slåsskamp uten våpen”, samt om man oppgir åtte eller flere tilfeller av ”ulovlig tagging” og/eller ”å snike seg ut en hel natt uten at foreldrene vet hvor en er”. Totalt sett faller 7,4 prosent av ungdommene inn under denne definisjonen.

Forklaringsvariabel og kontrollvariabler

Vår primære forklaringsvariabel er altså flytting, eller nærmere bestemt hyppig flytting. Hva som karakteriseres som ”hyppig flytting” vil være et definisjons-spørsmål, og definisjoner kan avhenge både av hva som er statistisk vanlig og av hva som anses normativt normalt (se bl.a. Murphey m.fl. 2012). Vårt mål baserer seg på spørsmålet ”Hvor mange ganger har familien din flyttet de siste fem årene?”. Svaralternativene er kontinuerlige fra ”ingen ganger” til ”seks ganger eller mer”. Det eksisterer ingen entydig definisjon av ”mange” eller ”hyppige” flyttinger. Vi har valgt å kode om svarene til en dikotom variabel der vi skiller mellom ungdom som har flyttet tre ganger eller mer de siste fem årene og ungdom som har flyttet sjeldnere enn dette. Dette er en definisjon som blant andre er benyttet av Murphey og kolleger (2012).

I analysene inkluderer vi fem modeller der vi kontrollerer for faktorer som fra tidligere forskning er kjent for å ha betydning for skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer, og som også kan variere med hyppig flytting. Variablene introduseres trinnvis for å undersøke i hvilken grad hyppig flytting henger sammen med slike faktorer. I den første modellen inkluderer vi kontroll for individuelle kjennetegn som *kjønn* og *alder*. I modell to inkluderer vi variabler for innvandrerbakgrunn og foreldrenes ressursnivå. *Innvandrerbakgrunn* er målt ved hjelp av to dummyvariabler; én som skiller ut de som har to foreldre født i utlandet, samt én for om man er født i Norge eller ikke. *Foreldrenes sosioøkonomiske ressurser* defineres av et mål som i tidligere studier har vist seg å henge sterkt sammen med mange aspekter ved ungdoms livssituasjon (Bakken, Frøyland & Sletten, 2016). Det utgjøres av foreldrenes ”sum” av kulturelle og økonomiske ressurser. Kulturelle ressurser måles med foreldrenes gjennomsnittlige utdanningsnivå (om hver av foreldrene har høyere utdanning eller ikke) og hvor mange bøker det er i hjemmet. Økonomiske ressurser måles ved hjelp av Family Affluence Scale II (Currie m.fl.

2008); her spør vi om antall ganger man har vært på ferie sist år, om man har eget soverom, hvor mange datamaskiner det er i hjemmet og om familien har bil. Skåren på kulturelle og økonomiske ressurser slås sammen til et samlemaal som går fra 0 til 3. Dersom man ikke har eget soverom, det er få bøker i hjemmet og foreldrene ikke har høyere utdanning så vil man nærme seg 0. Dersom begge foreldrene har høyere utdanning, man har mange bøker i hjemmet og man reiser ofte på ferie, så vil man derimot få en skåre som nærmer seg 3. Vi har splittet målet (0-3) i kvintiler, altså i fem grupper; fra den femtedelen med minst ressurser til den femtedelen med mest ressurser.

Som vi så i avsnittet der tidligere forskning ble presentert, har tidligere studier pekt på at konsekvensene av flytting kan avhenge av aspekter ved ungdommenes familiesituasjon, og grunnen for at familien har flyttet. Vi har ikke direkte informasjon om dette, men vi kan sammenligne ungdom i tilnærmet like familiesituasjoner. På denne måten kan vi se om hyppig flytting og livssjanser/livskvalitet samvarierer selv om vi sammenligner ungdom i like familiesituasjoner. For å kontrollere for dette bruker vi *familiestruktur*, som måles med spørsmålet ”Hvilke voksne bor du sammen med nå?”. Her var svaralternativene; ”Jeg veksler mellom å bo hos mor og far”, ”Jeg bor sammen med begge foreldrene mine”, ”Jeg bor sammen med den ene av foreldrene mine og en stemor eller stefar”, ”Jeg bor kun sammen med den ene av foreldrene mine” eller ”annet”. Disse familiestrukturene er inkludert i analyse med dummyvariabler. Vi inkluderer også et mål på *foreldrekontroll* basert på Olweus (1989), som defineres av respondentenes gjennomsnittlige svar på tre spørsmål; om foreldrene vanligvis vet hvor ungdommene er på fritiden, om de vet hvem ungdommene er sammen med og om foreldrene kjenner vennenes foreldre. I tillegg inkluderer vi et indeksmål på *ungdommenes relasjon til foreldrene*. Indeksen beregnes ut fra svar på seks spørsmål; om det ofte er kringling med foreldrene, om ungdommene er fornøyd med foreldrene sine, om de vil betro seg til dem dersom de har et personlig problem, om de holder fritiden skult for foreldrene, om foreldrene roser ungdommene for skolearbeid og om de jevnlig prater med dem om skolen. En faktoranalyse tilsier to hoveddimensjoner i målet, der den ene ser ut til å omfatte ungdommenes opplevde konfliktnivå og tillit til foreldrene, mens den andre reflekterer opplevd støtte og interesse fra foreldrene. Variablene gir samlet en Cronbach’s Alfa på 0,714, som tilsier et indeksen har en akseptabel intern konsistens.

I en fjerde modell inkluderer vi flere dummyvariabler som omhandler ungdommenes *skole- og fritidssituasjon*, og som har blitt satt i sammenheng

med både flytting og de utfallene vi ser på (se for eksempel Gasper m.fl. 2010). De som flytter ofte kan være mer utsatt for svake sosiale bånd enn andre, og vi inkluderer derfor et mål på om de har en *fortrolig venn* eller ikke. Videre kan hyppig flytting også bidra til fravær av deltakelse i *organiserte fritidsaktiviteter*. Her ser vi på jevnlig deltakelse i idrettslag, religiøse foreninger, kulturskole og lignende. Ungdom som flytter ofte kan være utsatt for mobbing. Vi inkluderer derfor et mål på om de opplever å bli regelmessig *mobbet* eller ikke. Videre har vi inkludert et mål på ungdommenes *skoletrivsel*, som vi antar kan variere med både hyppig flytting og utfallene i de avhengige variablene (Se Bakken, 2014 for mer om definisjonen av disse fire målene). Til sist inkluderer vi en variabel som vi tolker som et uttrykk for alvorlighetsgraden i eventuelle problemer ungdommene sliter med, og som indikerer en potensiell tilknytning til barnevernet; om ungdommene ville gått til en i barnevernet med et alvorlig problem. I de siste modellene kontrolleres det for hvilken skole ungdommene går på og om de går på en yrkesfaglig eller studieforberedende studieretning.

Det er verdt å understreke at Ung i Oslo er en tverrsnittundersøkelse, slik at vi kan ikke si noe sikkert om tidsrekkefølgen mellom variablene. Selv om vi kan antyde rekkefølge for noen variabler (for eksempel kan ikke kjønn og alder påvirkes av flytting), er det ikke mulig å bestemme en tydelig retning på mange av de andre sammenhengene. Våre analyser sier primært noe om hvordan flytting korrelerer med våre avhengige variabler, og hvordan denne sammenheng eventuelt varierer med kontroll for andre faktorer som kan være nært knyttet til flytting. Det er spesielt i modell 3 og 4 at vi inkluderer variabler som ikke kan plasseres i noen opplagt rekkefølge. For eksempel kan relasjon til foreldrene være noe som preges av hyppig flytting, og som videre virker inn på utfallene, for eksempel atferdsproblemer. Men det kan også være at flytting gir atferdsproblemer, som deretter medfører dårlig foreldrerelasjon. Når vi likevel inkluderer disse variablene, og noen av dem trinnvis, er det for å få en ide om hvordan sammenhengene mellom flytting og utfallene er, og endres, når vi kontrollerer for slike faktorer. Det vil for eksempel være interessant å se på om noe av sammenhengene mellom flytting og atferdsproblemer gjenstår når vi sammenligner de som trives på skolen eller mobbes i like stor grad.

Analyser og modelltilpasninger

I analysene av skoleprestasjoner bruker vi multippel lineær regresjon (OLS). Både depressive symptomer og atferdsproblemer er analysert med logistisk regresjon. Resultatene av disse er vist som gjennomsnittlige marginaleffekter for å kunne sammenligne koeffisientene innad og mellom modellene. I alle modellene bruker vi robuste standardfeil med skole som gruppenivå. Dette gjør vi for å ta høyde for korrelasjon mellom ungdom som går på samme skole. I tillegg til analyse av fordelinger, korrelasjoner og residualplot, har vi også gjennomført en rekke tester for de ulike modellene (f.eks. linktest, Box-Tidwell, ovtest, Hosmer-Lemeshow godness of fit). Enkelte av modellene gir bedre datatilpasning når ikke-signifikante koeffisienter utelates, men ettersom estimatene for hyppig flytting ikke endres nevneverdig har vi valgt å beholde disse variablene i modellene.

Resultater

Det første spørsmålet vi søker svar på i denne artikkelen er hva som kjennetegner ungdommene som flytter hyppig. Tabell 1 viser hvordan ungdom som har flyttet tre ganger eller mer i løpet av de siste fem årene og ungdom med lavere flyttehyppighet fordeler seg på variablene i analysene. Tabellen viser noen tydelige forskjeller mellom gruppene. Ungdom som kan karakteriseres som hyppigere flyttere har i gjennomsnitt dårligere skolekarakterer enn øvrige ungdommer. Forskjellen kan tolkes som at de med høy flyttehyppighet i gjennomsnitt har én karakter dårligere i tre av ti fag, sammenlignet med ungdom som har en lavere flyttehyppighet. Vi finner tilsvarende variasjon for våre to øvrige avhengige variabler. Klart flere ungdom med høy flyttehyppighet oppgir depressive symptomer og atferdsproblemer, henholdsvis 10 og 6 prosentpoeng flere, sammenlignet med andre ungdommer. Videre ser vi at de hyppige flytterne består av langt flere med innvandrerbakgrunn og foreldre med et lavt sosioøkonomisk ressurnivå. Ikke overraskende er det å bo i leiebolig vanligere blant de som flytter hyppig enn de som eier bolig. Det er også markant færre av ungdommene med høy flyttehyppighet som bor med begge foreldrene, mens klart flere av dem blant de som enten veksler mellom foreldrene, bor med den ene forelderen og en steforelder, bor med kun den ene forelderen eller har et annet boforhold. Ungdom som har flyttet ofte i løpet av de siste fem årene rapporterer mindre foreldrekontroll og skårer dår-

ligere på foreldrerelasjonsindeksen enn ungdom som har lavere flyttehyppighet. Dette indikerer at de har en dårligere relasjon til foreldrene sine og de opplever mindre grad av kontroll fra foreldrene med hensyn til hvor de tilbringer fritiden og hvem de er sammen med. Blant de som flytter hyppig er det også færre som oppgir at de har en fortrolig venn, færre som er med i organiserte fritidsaktiviteter og færre som trives på skolen enn de med lavere flyttehyppighet. Derimot oppgir flere av dem at de blir regelmessig mobbet på skolen, og at de ville gått til en person i barnevernet dersom de hadde et alvorlig problem. Avslutningsvis ser vi at det er mer vanlig å gå på yrkesfag blant de som flytter ofte enn blant annen ungdom.

Tabell 1. Deskriptiv statistikk. Ikke vektet.

	Hypig flytting			
	Nei (93,5 % - N=6631-6665)		Ja (6,5% - N=455-463)	
	Andel/snitt	SD	Andel/snitt	SD
Gjennomsnittskarakter (std., -3.94-2.34)	0,03	0,93	-0,34	1,10
Depressive symptomer	20,5 %		30,5 %	
Atferdsproblemer	6,4 %		12,5 %	
<i>Individuelle kjennetegn:</i>				
Kjønn (andel jenter)	54,9 %		55,5 %	
Alder (16-19)	17,04	0,92	17,08	0,94
Innvandringsbakgrunn	27,4 %		37,1 %	
Født i utlandet	10,9 %		25,9 %	
<i>Foreldres sosioøkonomiske ressurser:</i>				
Lavt nivå	13,5 %		25,3 %	
Middels lavt nivå	20,2 %		22,9 %	
Middels nivå	20,3 %		21,0 %	
Middels høyt nivå	24,9 %		18,6 %	
Høyt nivå	21,1 %		12,3 %	
Foreldrene leier boligen	12,8 %		37,8 %	

<i>Ungdommen bør hos:</i>				
Veksler mellom mor og far	12,1 %		24,4 %	
Begge foreldrene	66,2 %		26,3 %	
Én av foreldrene og stemor/stefar	5,5 %		14,3 %	
Kun med den ene av foreldrene	13,7 %		25,9 %	
Annet	2,6 %		9,1 %	
Foreldrenes grad av kontroll (0-3)	2,10	0,60	1,94	0,70
Relasjon til foreldrene (std.)	0,02	0,63	-0,20	0,75
<i>Skole- og fritidssituasjon:</i>				
Har ikke fortrolig venn	8,3 %		11,4 %	
Deltar ikke i organiserte fritidsaktiviteter	58,3 %		61,6 %	
Blir mobbet	3,3 %		4,1 %	
Trives ikke på skolen	4,1 %		7,1 %	
Har en viktig voksenperson i barnevernet	3,5 %		6,9 %	
Tar yrkesfaglig studieretning	20,1 %		27,2 %	

Std.: variabelen er standardisert

Så langt kan vi slå fast at ungdom som har flyttet hyppig i løpet av de siste fem årene på mange områder skiller seg ut fra ungdom som ikke har flyttet så ofte. Blant annet kan det se ut til at ungdom som opplever høy flyttheppighet har lavere skoleprestasjoner og større sannsynlighet for å få depressive symptomer og atferdsproblemer. For å undersøke nærmere om disse sammenhengene faktisk er knyttet til flyttingen eller om de kan skyldes andre faktorer som også kan være nært forbundet med høy flyttheppighet, gjennomfører vi multivariate analyser der sammenhengen mellom flyttheppighet, skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer kontrolleres for de øvrige variablenes betydning. Tabell 2 presenterer resultatene fra disse analysene. Tabellen er delt inn i tre deler, der første del viser resultatene for skoleprestasjoner (a), andre del viser resultatene for depressive symptomer (b) og den tredje presenterer resultatene for atferdsproblemer (c). I del a av tabellen (samt vedleggstabell 1) rapporterer vi fem modeller med multiple OLS-regre-

sjoner der standardiserte karakterer er avhengige variabler. Modell 1, med kjønn og alder som kontrollvariabler, viser en negativ sammenheng mellom hyppig flytting og karakternivå. Styrken på sammenheng er omtrent lik den vi så i den bivariate analysen i tabell 1.

Modell 2 viser at innvandrerbakgrunn og familieressurser forklarer om lag halvparten av denne sammenheng. Mye av grunnen til at de som flytter hyppig har dårligere karakterer kan altså ses i sammenheng med at de også har innvandrerbakgrunn og ofte har foreldre med lavt nivå av økonomiske og kulturelle ressurser. Dette kommer også frem ved at den forklarte variansen også øker betraktelig når disse variablene inkluderes i modellen (Pseudo R^2). I modell 3 inkluderes også familiestruktur, foreldrerelasjon og foreldrekontroll. Disse variablene bidrar ikke så mye til den totale forklarte variansen i skoleprestasjoner, men variablene er likevel nært forbundet med både hyppig flytting og skoleprestasjoner. Sammenheng mellom hyppig flytting og skoleprestasjoner blir mindre tydelig når vi kontrollerer for disse faktorene. Ved kontroll for en problematisk skole- og fritidssituasjon svekkes koeffisienten for hyppig flytting kun marginalt. I den siste modellen inkluderes kontroll for hvilken videregående skole ungdommene går på, samt om de er yrkesfagsstudenter. Her er hyppig flytting ikke lenger systematisk relatert til dårligere karakterer. Med andre ord når vi sammenligner ungdom som flytter hyppig og ungdom med lavere flytthypighet, og de er like ut fra alle øvrige kontrollvariabler og går på de samme skolene og utdanningsprogrammene, så er det ikke noen systematisk forskjell i skoleprestasjoner. En tolkning av dette resultatet kan være at ungdom som flytter hyppig har fått lavere karakterer på et tidligere tidspunkt, og at det er grunnen til at de er overrepresentert på skolene og utdanningsprogrammene med de laveste karaktersnittene. Dette kan imidlertid skyldes flere ting, og det kan for eksempel ses i sammenheng med individuelle kjennetegn, familieforhold og –ressurser. Vi kan heller ikke utelukke at hyppige flytting også har en betydning.

I del b av tabell 2 (og vedleggstabell 2) har vi undersøkt sammenheng mellom hyppig flytting og depressive symptomer ved hjelp av logistiske regresjonsanalyser. Estimaten er rapportert som gjennomsnittlige marginal-effekter. Modell 1 viser at med kontroll for kjønn og alder har ungdom som har flyttet hyppig 9,4 prosentpoengs høyere sannsynlighet for å rapportere depressive symptomer, sammenlignet med ungdom med lavere flytthypighet. Sammenheng er svakere når vi i modell 2 også tar høyde for innvandrerbakgrunn og foreldrenes ressursnivå, men det reduserer likevel ikke korrela-

Tabell 2. Hyppig flytting og tre avhengige variabler: a) Gjennomsnittskarakter (OLS regresjon), b) depressive symptomer og c) atferdsproblemer (b og c: marginaleffekter fra logistisk regresjon). Ungdom i Oslo, 16-19 år. Robuste standardfeil. Vektet.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5
a) Gjennomsnittskarakter (std., n=7158)	b/r.se	b/r.se	b/r.se	b/r.se	b/r.se
Flyttet 3g el. mer	-0.329*** (0.06)	-0.155** (0.05)	-0.113* (0.05)	-0.101* (0.05)	-0.048 (0.05)
<i>R2 justert</i>	<i>0.022</i>	<i>0.141</i>	<i>0.149</i>	<i>0.159</i>	<i>0.280</i>
b) Depressive symptomer (n=7200)	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se
Flyttet 3g el. mer	0.094*** (0.018)	0.086*** (0.019)	0.049** (0.016)	0.043** (0.015)	0.040** (0.014)
<i>Pseudo R2</i>	<i>0.054</i>	<i>0.062</i>	<i>0.126</i>	<i>0.155</i>	<i>0.163</i>
c) Atferdsproblemer (n=7200)	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se	dydx/r.se
Flyttet 3g el. Mer	0.046*** (0.009)	0.044*** (0.009)	0.025** (0.009)	0.021* (0.009)	0.017 (0.009)
<i>Pseudo R2</i>	<i>0.037</i>	<i>0.045</i>	<i>0.129</i>	<i>0.146</i>	<i>0.172</i>
<i>Kontroll for:</i>					
Ind.kjennetegn	X	x	x	x	x
Innv.bak. & fdr.ressurser		x	x	x	x
Familiestruktur, foreldre-relasjon og -kontroll			x	x	x
Problematisk skole- og fritidssituasjon				x	x
VGS og yrkesfag					x

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

sjonen i stor grad. Når vi holder familiestruktur, foreldrerelasjon og foreldrekontroll konstant i modell 3, ser vi derimot en klart større reduksjon i sammenhengen mellom hyppig flytting og depressive symptomer. Ser vi på enkeltvariablene som er presentert i vedleggstabell 2, kommer det tydeligere frem at det spesielt er relasjonen til foreldrene som slår ut. Jo dårligere relasjonen er til foreldrene, dess høyere er sannsynligheten for at ungdommene oppgir depressive symptomer. En mulig tolkning er at hyppig flytting bidrar til et dårligere forhold mellom ungdommene og foreldrene, og at dette bidrar til sammenhengen mellom hyppig flytting og depressive symptomer. I modell 4 kontrollerer vi for ungdommens livssituasjon med hensyn til skole og organiserte fritidsaktiviteter, mens vi i modell 5 også inkluderer kontroll for

hvilken videregående skole de går på og studieretning. Sammenhengen mellom flytting og depressive symptomer reduseres noe i disse modellene, men ikke i nevneverdig grad. Samlet sett betyr dette at sannsynligheten for å rapportere depressive symptomer varierer med hyppig flytting, også etter kontroll for andre risikofaktorer.

I tabellens del c (og vedleggstabell 3) presenteres resultatene fra fem logistiske regresjonsanalyser med atferdsproblemer som avhengig variabel. Modell 1 viser at unge som flytter hyppig har 4,6 prosentpoengs høyere sannsynlighet for atferdsproblemer vis á vis de som ikke har flyttet like ofte, når vi kontrollerer for både kjønn og alder. Med kontroll for innvandrerbakgrunn og foreldrenes sosioøkonomiske ressursnivå endres ikke denne sammenhengen i særlig grad. Derimot endrer koeffisienten for hyppig flytting seg når vi kontrollerer for familiestruktur, foreldrerelasjon og foreldrekontroll i modell 3. Når disse variablene inkluderes i modellen reduseres forskjellen mellom ungdom som flytter hyppig og de som ikke flytter like ofte til 2,5 prosentpoeng. Nær halvparten av sammenhengen mellom hyppig flytting og atferdsproblemer er altså relatert til lavere foreldrekontroll og dårligere foreldrerelasjon. Dette gjenspeiles også i en markant økning i forklart varians for denne modellen (Pseudo R^2). I modell 4 og 5 inkluderer vi igjen variabler for ungdommenes skole- og fritidssituasjon, skole og studieretning. Når disse variablene inkluderes skjer det ikke store endringer i sammenhengen mellom hyppig flytting og atferdsproblemer. Sammenhengen er riktignok ikke lengre signifikant i modell 5. Vi kan ikke være sikre på om det er en forskjell i atferdsproblemer mellom flyttere og ikke-flyttere, når vi sammenligner elever som skårer likt på kontrollvariablene, og samtidig er på samme skoler og studieretninger.

Avslutningsvis kan det nevnes at vi har gjennomført samtlige analyser uten vekter. Hovedforskjellen på resultatene er at koeffisientene for hyppig flytting akkurat bikker over til signifikante i de fulle uvektede modellene (modell 5), men estimatene er nokså like. En innvending mot å anvende vekter er at respondentene som vektet opp kan være mer ressurssterke sammenlignet med de som har falt ifra i undersøkelsen, men som ellers har samme kjennetegn. Siden estimatene er bortimot like med og uten vekter, og den forklarte variansen blir høyere med vekter, har vi likevel valgt å presentere de vektete analysene.

Ettersom forklaringsvariablen i utgangspunktet er kontinuerlig, har vi også kjørt de fulle modellene uten omkodning. Disse analysene viser en signifikant negativ sammenheng for hver flytting på utfallene depressive

symptom og atferdsproblemer, noe som kan tyde på en negativ kumulativ betydning av flytting. Vi finner ikke dette når det gjelder skoleprestasjoner. I våre øvrige analyser har vi videre undersøkt om det er samspill mellom hyppig flytting og kjønn, ettersom tidligere studier har pekt på at spesielt gutter er sårbare ved flytting (Scanlon & Devine 2001). Vi fant ikke støtte for en slik samspillhypotese og har derfor ikke inkludert samspillsleddet i våre modeller.

Diskusjon

Mange ungdom vil oppleve å flytte én eller noen få ganger i løpet av oppveksten. De færreste vil imidlertid oppleve hyppige flyttinger, det vil si mange flyttinger i løpet av en forholdsvis kort tidsperiode. I vår datamateriale oppgir 6,5 prosent av ungdommene at de har flyttet tre ganger eller mer i løpet av de siste fem årene. Dette er for så vidt mange, men det er likevel ikke tilfeldig hvilke grupper av ungdom som opplever høy flyttehyppighet. Om vi sammenligner ungdom med høy og lav flyttehyppighet, kjennetegnes førstnevnte av at de i større grad har innvandrerbakgrunn og foreldre med lav sosioøkonomisk status. Videre flytter leieboere oftere enn boligeiere. Dette er også kjent fra tidligere studier av leiemarkedet og hushold som flytter (Sandlie 2013; Turner og Sandlie 2016). Ut fra tidligere forskning er det heller ikke overraskende at ungdom med skilte foreldre har større flyttehyppighet enn ungdom som lever med begge foreldrene. Ungdom som opplever hyppig flytting skiller seg også fra annen ungdom ved at de rapporterer mindre foreldrekontroll, dårligere foreldrerelasjon, lavere skoletrivsel, mer mobbing og at de sjeldnere har en fortrolig venn. Samlet sett har ungdom som flytter ofte en del kjennetegn som er kjente risikofaktorer med hensyn til dårlige skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer. Vi finner at høy flyttehyppighet har sammenheng med dårligere skoleprestasjoner og økt risiko for depressive symptomer og atferdsproblemer. Likevel kan vi ikke konkludere om dette skyldes flyttingen i seg selv, eller om det skyldes bakenforliggende faktorer som påvirker både flyttehyppigheten og utfallsvariablene. For å komme et nærmere svar på dette spørsmålet, har vi gjennomført multivariate analyser av sammenhengen mellom flyttehyppighet og utfallsvariablene der det kontrolleres for øvrige kjennetegn ved ungdommene.

For ungdom innebærer flytting et brudd med kjente og faste rutiner. Motivene for flyttingen, den geografiske avstanden det flyttes og om flyttingen

innebærer bytte av skole, har sannsynligvis stor betydning for om flyttingen får positive eller negative konsekvenser. Våre data gir ikke anledning til å kontrollere for disse dimensjonene ved flytting. Analysene våre viser at det er en sammenheng mellom hyppig flytting og ungdoms skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer, som harmonerer med resultatene fra tidligere forskning (se f.eks. Scanlon & Devine 2001; Tønnesen m.fl. 2013). Det er imidlertid viktig å understreke at de fleste av ungdommene som opplever hyppig flytting ikke har depressive symptomer eller atferdsproblemer. En del av dem har også høyt karaktersnitt. Det er altså ikke slik at høy flyttehyppighet alltid henger sammen med negative konsekvenser hos ungdommene som opplever dette. Analysene våre gir heller ikke grunnlag for å konkludere med at den lavere skåren i livskvalitet og livssjanser, som vi ser blant ungdom som flytter hyppig, skyldes at de har flyttet hyppig.

Sammenhengen mellom ungdoms livskvalitet/livssjanser og flyttehyppighet blir også mindre tydelig, når vi kontrollerer for øvrige kjennetegn. Her er våre resultater på linje med tidligere norsk og internasjonal forskning (Gasper m.fl. 2010; Skevik Grødem & Sandbæk 2013), som har pekt på at sammenhengen mellom ungdoms flytting og problematferd kan sees i sammenheng med ufordelaktige egenskaper ved familier som bytter bolig ofte. Vi vil imidlertid argumentere for at det er viktig å se egenskaper ved familier som flytter ofte i sammenheng med det boligmarkedet de forholder seg til. Det er først og fremst leieboere som flytter ofte, og det norske leiemarkedet er spesielt i denne sammenheng. Et stort innslag av private utleiere som leier ut en del av egen bolig eller en ekstrabolig de eier, gjør det vanskelig å finne stabile og langvarige boforhold for leietakere (Sørvoll & Sandlie 2014). I tillegg viser tidligere forskning at dette utleietilbudet kan bidra til diskriminering av innvandrergupper og andre vanskeligstilte (Søholt & Astrup 2009; Andersson m.fl. 2012; Beatty & Sommervoll 2012). Strukturelle forhold på boligmarkedet kan med andre ord forverre situasjonen til familier som allerede har det vanskelig.

Når vi kontrollerer for annen variasjon i ungdommenes skole- og fritidssituasjon, skoletilhørighet og studieretning, finner vi i liten grad systematiske forskjeller ut fra flyttehyppighet. Ungdom med høy flyttehyppighet kommer altså ikke nødvendigvis dårligere ut når vi sammenligner dem med øvrig ungdom som har en tilsvarende skole- og fritidssituasjon og som tar en lignende utdanning. En mulig tolkning er at disse faktorene utgjør mellomliggende variabler, altså variabler som både preges av hyppig flytting og som i neste om-

gang påvirker andre aspekter ved ungdommenes liv, som de utfallene vi har sett på. Selv om vi ikke kan si noe sikkert om årsaksretningen, er det likevel rimelig å anta at hyppig flytting kan bidra til dårligere foreldrerelasjon, mindre skoletrivsel, dårligere venneforhold og utsatthet for mobbing. Som nevnt kan flytting ifølge sosial kapitalteori innebære tap av sosial kapital, økt stress og redusert mestring (DeVanzo 1981a; 1981b, Coleman 1988, Gasper m.fl. 2010). Når vi ser at ungdom som flytter hyppig sjeldnere har fortrolige venner, trives mindre på skolen, deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter og mobbes oftere, og at dette forklarer en del av sammenhengen mellom hyppig flytting og livskvalitet/livssjanser, så kan disse resultatene gi noe støtte til disse forklaringene av hvorfor flytting virker negativt for ungdommene.

I tillegg er hyppig flytting relatert til relasjonen mellom ungdommene og foreldrene. For depressive symptomer er det særlig denne relasjonen som ”fjerner” den negative korrelasjonen til flytting. Dette gjelder også i forhold til atferdsproblemer, men her slår også foreldres grad av kontroll ut. Dette kan indikere at foreldrerelasjonen blir skadelidende på grunn av hyppig flytting, og at dette bidrar til økt forekomst av både depressive symptomer og atferdsproblemer blant ungdommene. Dette gir i så fall støtte til den forklaringene som går på psykologisk stress i Haynie & Souths (2005) studie av flytting og vold blant ungdom.

Slike variabler ser imidlertid ikke ut til å bidra så mye til sammenhengen mellom hyppig flytting og skoleprestasjoner. Her er det først og fremst sosial bakgrunn, målt som innvandrerbakgrunn og familiens ressursnivå, som svekker sammenhengen mellom flyttehyppighet og dårligere skoleprestasjoner. Sammenhengen ser altså i første rekke ut til å være spuriøs.

En sentral problemstilling for denne artikkelen er om sammenhengen mellom hyppige flyttinger og mulige uheldige utfall svekkes når vi kontrollerer for ulike faktorer som kan være korrelert med både utfallene og hyppig flytting. Våre analyser viser at det er bare for depressive symptomer at hyppig flytting har en egen forklaringskraft. Dette ser vi når alle kontrollvariabler trekkes inn i den siste modellen. En mulig forklaring på denne forskjellen, kan være at skoleprestasjoner og atferdsproblemer henger sterkere sammen med andre faktorer. For eksempel svekkes koeffisienten for flytting på skoleprestasjoner markant når vi trekker inn foreldreressurser. Tilsvarende faller koeffisienten for atferdsproblemer klart når foreldreinvolvering inkluderes. Dette gjelder riktignok også koeffisienten for flytting på rapporterte depressive symptomer, men her gjenstår likevel en signifikant koeffisient etter alle kon-

troller. En mulig tolkning er at sammenhengen mellom hyppig flytting og depressive symptomer gjelder på tvers av ulike grupper, og at dette ikke gjelder eksempelvis for skoleprestasjoner. Det kan for eksempel tenkes at også flinke og veltilpassede ungdommer preges negativt psykologisk sett av en ustabil bosituasjon, men at dette ikke betyr så mye for deres skoleprestasjoner.

Avslutning

I denne artikkelen har vi med utgangspunkt i eksisterende teorier og egne empiriske data undersøkt om det er noen sammenheng mellom hyppige flyttinger og andre aspekter i barn og unges liv. Analysene gir til en viss grad støtte til teorier om at hyppige flyttinger kan sees i sammenheng med en dårligere foreldrerelasjon, mindre sosial kontroll fra foreldrene og en vanskeligere skole- og fritidssituasjon hos ungdom, og at konsekvensen kan være dårligere skoleresultater, svekket psykososialt velvære og økt risiko for atferdsproblemer. Det er likevel grunn til å minne om begrensningene i våre data, slik at resultatene i våre analyser reiser nye spørsmål for videre forskning. I våre analyser har vi vært opptatt av den kumulative effekten av flytting, men enkeltstående flyttinger kan også ha store betydninger for ungdommenes livssituasjon. Hvilken betydning har for eksempel geografisk avstand og skolebytte i kjølvannet av en flytting? Videre har våre analyser en begrensning med hensyn til å definere årsakssammenhenger. Det kan derfor være interessant å ta i bruk longitudinell data for å se nærmere på slike årsaksforklaringer i fremtidige studier.

Litteraturliste

- Andersen, P.L., & Bakken, A. (2015). Ung i Oslo 2015. NOVA-rapport 8/15.
- Andersson, L., N. Jacobsson og A. Kotsadam (2012): A Field Experiment of Discrimination in the Norwegian Housing Market: Gender, Class and Ethnicity, *Land Economics*, 88, s. 233–240.
- Astone, N. & McLanahan, S. (1994): Family structure, residential mobility, and school dropout: A research note, *Demography*, 31 (4), 575–584.
- Bakken, A. (2014). *Ungdata: nasjonale resultater 2013*. NOVA-rapport 10/14.
- Bakken, A. (2015). *Ungdata: nasjonale resultater 2014*. NOVA-rapport 7/15.

- Bakken, A. (2016). *Ungdata 2016. Nasjonale resultater*. NOVA-rapport 8/16.
- Bakken, A., Frøyland, L.R., & Sletten, M.A. (2016). Sosiale forskjeller i unges liv : hva sier Ungdata-undersøkelsene? (Vol. 3/2016). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Beatty, T.K.M. og D.E. Sommervoll (2012): Discrimination in rental market: Evidence from Norway, *Journal of Housing Economics*, 21, s. 121–130.
- Brown, L.A. & Moore, E.G. (1970): The intra-urban migration process: A perspective, *Geografiska Annaler*, 52(1), 1–13.
- Clapham, D. (2005): *The Meaning of Housing: a pathway approach*. Bristol: Policy Press.
- Coleman, J. (1988): Social Capital in the Creation of Human Capital, *American Journal of Sociology*, 94, 95–120.
- Currie, C., Molcho, M., Boyce, W., Holstein, B., Torsheim, T. & Richter, M. (2008). Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale. *Social Science & Medicine*, 66(6), 1429–1436. doi: 10.1016/j.socscimed.2007.11.024
- DaVanzo, J.S. (1981a): Microeconomic approaches to studying migration decisions, i de Jong, G.F. & Gardner, R.W. (red.): *Migration decision making: Multidisciplinary approaches to microlevel studies in developed and developing countries*. Pergamon Press.
- DaVanzo, J.S. (1981b): Repeat migration. Information costs and location-specific capital, *Population and Environment*, 4 (1), 45–73.
- Derogatis, L.R., Lipman, R.S., Rickels, K., Uhlenhuth, E. H. & Covi, L. (1974). The Hopkins Symptom Checklist (HSCL): A self-report symptom inventory. *Behavioral Science*, 19(1), 1–15. doi: 10.1002/bs.3830190102
- Dewit, D.J. (1998): Frequent childhood geographic relocation: its impact on drug use initiation and the development of alcohol and other drug-related problems among adolescents and young adults, *Addictive Behaviors*, 23, 623–634.
- Gasper, J., DeLuca, S. & Estacion, A. (2010): Coming and going: Explaining the effects of residential and school mobility on adolescent delinquency, *Social Science Research*, 39 (3), 459–476.
- Giddens, A. (1984): *The Construction of Society*. Polity Press.
- Hagan, J., Macmillan, R. & Wheaton, B. (1996): New kid in town: social capital and the life course effects of family migration on children, *American Sociological Review* 61, 368–385.

- Haveman, R., Wolfe, B. & Spaulding, J. (1991): Childhood events and circumstances influencing high school completion, *Demography*, 28(1), 133–152.
- Haynie, D.L. & South, S.J. (2005): Residential mobility and adolescent violence, *Social Forces*, 84, 361–374.
- Hendershott, A. (1989): Residential mobility, social support, and adolescent self-concept, *Adolescence*, 24(93), 215–232.
- Hoffmann, J.P. & Johnson, R.A. (1998): A national portrait of family structure and adolescent drug use, *Journal of Marriage and the Family*, 60, 633–645.
- Humke, C. & Schaefer, C. (1995): Relocation: A review of the effects of residential mobility on children and adolescents, *Psychology: A Journal of Human Behaviour*, vol. 32 (1), 16–24.
- Jellyman, T. & Spencer, N. (2008): Residential mobility in childhood and health outcomes: A systematic review, *Journal of Epidemiology and Community Health*, 62, 584–592.
- Kandel, D.B. & Davies, M. (1982). Epidemiology of depressive mood in adolescents: an empirical study. *Arch Gen Psychiatry*, 39(10), 1205–1212.
- Kulu, H. & Milewski, N. (2008). Family change and migration in the life course: An introduction–. *Demographic Research*, 17, ss. 567–590.
- Magnusson Turner, L. & Stefansen, K. (2012): *Boforhold blant barnefamilier med lav inntekt*. NOVA-notat 1/12.
- Magnusson Turner, L. & Sandlie, H.C. (2016): *Stabilitet og endring i storbyenes befolkningssammensetning*. NOVA-notat. Under publisering.
- Meld.St.nr. 17 (2012-2013): *Byggje – bu – leve: Ein bustadspolitikk for den einskilde, samfunnet og framtidige generasjoner*. Kommunal- og regionaldepartementet.
- Murphey, D., Brandy, T. & Moore, K. (2012): Frequent Residential Mobility and Young Children's Well-Being, *Child Trends*, no. 2, 1–9.
- Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid (2014–2020): *Bolig for velferd*. Departementene.
- Olweus D. (1989): Prevalence and incidence in the study of antisocial behaviour: definitions and measurements. In: Klein M. W., editor. *Cross-National Research in Self-Reported Crime and Delinquency*. Dordrecht: Kluwer.
- Pedersen, W., & Wichstrom, L. (1995). Patterns of delinquency in Norwegian adolescents. *The British Journal of Criminology*, 35(4), 543.
- Rossi, P.H. (1955): *Why Families Move: A Study in the Social Psychology of*

- Urban Residential Mobility*. Free Press.
- Sampson, R.L. & Laub, J.H. (1993): *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*. Harvard University Press.
- Sandbæk, M. (2008): *Barns levekår: Familiers inntekt og barns levekår over tid*. NOVA-rapport 7/08.
- Sandbæk, M. & Pedersen, A.W. (2010.): *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier*. NOVA-rapport 10/10.
- Sandlie, H.C. (2013): Leiemarkedet, i Sandlie, H.C. & Skevik Grødem, A. (red.): *Bolig og levekår i Norge 2012*. NOVA-rapport 14/13.
- Scanlon, E. & Devine, K. (2001): Residential Mobility and Youth Well-Being: Research, Policy, and Practice Issues, *The Journal of Sociology & Social Welfare*, Vol. 28 (1), Article 9.
- Simmons, R.G., Burgeson, R., Carlton-Ford, S. & Blyth, D.A. (1987): The Impact of Cumulative Change in Early Adolescence, *Child Development*, 58(5), 1220–1234.
- Simpson, G. & Fowler, M. (1994): Geographic mobility and children's emotional/behavioral adjustment and school functioning, *Pediatrics*, 93(2), 303–309.
- Sjaastad, L.A. (1962): The Costs and Returns of Human Migration, *Journal of Political Economy*, 70(5), 80–93.
- Skevik Grødem, A. & Sandbæk, M.L. (2013): *Helt bakerst i køen. Barnefamilier med ustabile boforhold*. Fafo-rapport 45/2013.
- Statistikkbanken. (2015). Statistikk over folkemengde. Lesedato 29.02.2016, fra: <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/>
- Stefansen, K. & Skevik, A. (2006): Barnefamilier i kommunale boliger, *Nordisk sosialt arbeid*, 26(3): 241–252.
- Søholt, S. og K. Astrup (2009): *Etniske minoriteter og forskjellsbehandling i leiemarkedet*. NIBR-rapport 2009:2.
- Sørvoll, J. og H.C. Sandlie (2014): *Et velfungerende leiemarked? Profesjonell utleie og offentlig-privat samarbeid*. NOVA-notat 4/14.
- Temple, J. & Reynolds, A. (1999): School mobility and achievement: Longitudinal findings from an urban cohort, *Journal of School Psychology*, 37 (4), 355–377.
- Tucker, J., Marx, J. & Long, L. (1998): "Moving on": Residential mobility and children's school lives, *Sociology of Education*, 7, 111–129.
- Tønnessen, M., Telle, K. & Syse, A. (2013): *Childhood residential mobility and adult outcomes*. Discussion papers no. 750. Statistics Norway.

- Tønnessen, M., Telle, K. & Syse, A. (2016): Childhood residential mobility and long-term outcomes, *Acta Sociologica*, <http://asj.sagepub.com/content/early/2016/03/08/0001699316628614.full.pdf+html>
- Vernberg, E. (1990): Experiences with peers following relocation during early adolescence, *American Journal of Orthopsychiatry*, 60(3), 466–472.
- Wichstrøm, L., & Kvaem, I.L. (2007). Ung i Norge : psykososiale utfordringer. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Wood, D., Halfon, N., Scarlata, D., Newacheck, P. & Nessim, S. (1993): Impact of family relocation on children's growth, development, school functioning, and behavior, *The Journal of the American Medical Association*, 270(11), 1334–1338.
- Øia, T. (2012). *Ung i Oslo 2012: nøkkeltall*. NOVA notat 7/12.

Vedleggstabell 1. Standardiserte gjennomsnittskarakterer, ungdom 16-19, Oslo 2015. Multiplert OLS-regresjon med robuste standardfeil. Vektet.

	Modell 1 b/r.se	Modell 2 b/r.se	Modell 3 b/r.se	Modell 4 b/r.se	Modell 5 b/r.se
Flyttet>=3ganger	-0.329*** (0.06)	-0.155** (0.05)	-0.113* (0.05)	-0.101* (0.05)	-0.048 (0.05)
Kjønn(jente=1)	0.210*** (0.05)	0.224*** (0.04)	0.237*** (0.04)	0.242*** (0.04)	0.182*** (0.03)
Alder	0.091 (0.05)	0.090 (0.05)	0.081 (0.05)	0.084 (0.05)	0.092 (0.05)
Alder kvadrert	-0.049** (0.02)	-0.045** (0.02)	-0.042* (0.02)	-0.042* (0.02)	-0.039* (0.02)
Innvandrerbakgrunn		-0.145** (0.05)	-0.180** (0.05)	-0.183*** (0.05)	-0.126** (0.04)
Født i utlandet		-0.162** (0.05)	-0.160** (0.05)	-0.158** (0.05)	-0.128** (0.04)
SØS: Lav (ref.)					
SØS: Middels lav		0.187** (0.05)	0.178** (0.05)	0.178** (0.05)	0.123* (0.05)
SØS: Middels		0.369*** (0.07)	0.352*** (0.07)	0.349*** (0.07)	0.218*** (0.05)
SØS: Middels høy		0.538*** (0.08)	0.510*** (0.08)	0.504*** (0.07)	0.312*** (0.06)
SØS: Høy		0.730*** (0.08)	0.692*** (0.08)	0.676*** (0.08)	0.449*** (0.07)
Foreldrene leier bolig		-0.158*** (0.04)	-0.150*** (0.03)	-0.146*** (0.04)	-0.104** (0.04)
Bor hos:veksler			-0.099 (0.05)	-0.104* (0.05)	-0.081 (0.04)
Bor hos: begge(ref.)					
Bor hos: en+ste			-0.112 (0.06)	-0.101 (0.06)	-0.038 (0.05)
Bor hos: én av fdr			-0.077* (0.03)	-0.076* (0.03)	-0.045 (0.03)
Bor hos: annet			-0.131 (0.09)	-0.128 (0.09)	-0.049 (0.07)
Fdr -kontroll (0-3)			-0.117** (0.04)	-0.112** (0.04)	-0.071* (0.03)
Foreldrerelasjon (std.)			0.122*** (0.02)	0.113*** (0.02)	0.119*** (0.02)
Ikke fortrolig venn				0.136** (0.05)	0.114* (0.04)
Deltar ikke org. fritidsakt.				-0.062 (0.03)	-0.037 (0.03)
Blir mobbet				-0.090* (0.04)	-0.041 (0.04)
Trives ikke på skolen				-0.347*** (0.08)	-0.286** (0.08)
Viktig vpers barnev				-0.222*** (0.06)	-0.172** (0.05)
Yrkesfag					-0.265*** (0.07)
VGS					JA
Konstant	-0.129 (0.10)	-0.267* (0.13)	0.032 (0.15)	0.069 (0.15)	-0.359*** (0.09)
R2 justert	0.022	0.141	0.149	0.159	0.280
N	7128	7128	7128	7128	7128

* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Vedleggstabell 2. Depressive symptomer, ungdom 16-19 år, Oslo 2015. Gjennomsnittlige marginaffeffer fra multiple logistiske regresjonsmodeller. Vektet.

	(1) Modell 1	(2) Modell 2	(3) Modell 3	(4) Modell 4	(5) Modell 5
Flyttet>=3ganger	0.094*** (0.018)	0.086*** (0.019)	0.049** (0.016)	0.043** (0.015)	0.040** (0.014)
Kjønn(jente=1)	0.178*** (0.010)	0.176*** (0.009)	0.174*** (0.009)	0.177*** (0.009)	0.174*** (0.009)
Alder	0.028*** (0.007)	0.029*** (0.007)	0.029*** (0.006)	0.030*** (0.006)	0.029*** (0.007)
Innvandrerbakgrunn		-0.010 (0.012)	0.020 (0.011)	0.020 (0.012)	0.021 (0.013)
Født i utlandet		-0.033 (0.017)	-0.042** (0.015)	-0.046** (0.015)	-0.048*** (0.014)
SØS: Lav (ref.)		0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)
SØS: Middels lav		-0.052* (0.023)	-0.017 (0.019)	-0.014 (0.018)	-0.016 (0.017)
SØS: Middels		-0.076*** (0.019)	-0.031* (0.016)	-0.027 (0.016)	-0.027 (0.015)
SØS: Middels høy		-0.096*** (0.021)	-0.034 (0.019)	-0.027 (0.018)	-0.029 (0.018)
SØS: Høy		-0.114*** (0.023)	-0.039 (0.021)	-0.026 (0.021)	-0.023 (0.020)
Fdr leier bolig		0.007 (0.020)	-0.006 (0.018)	-0.011 (0.018)	-0.011 (0.018)
Bor hos: veksler			0.009 (0.013)	0.017 (0.013)	0.018 (0.014)
Bor hos: begge (ref.)			0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)
Bor hos: én + ste-fdr			0.072*** (0.021)	0.075** (0.024)	0.071** (0.022)
Bor hos: én av fdr.			0.039* (0.016)	0.040** (0.015)	0.039** (0.015)
Bor hos: annet			0.070 (0.050)	0.072 (0.052)	0.075 (0.049)
Fdr. -kontroll (0-3)			0.020* (0.009)	0.024** (0.009)	0.025** (0.009)
Fdr.-relasjon (std.)			-0.143*** (0.007)	-0.127*** (0.007)	-0.127*** (0.007)
Ikke fortrolig venn				0.068*** (0.015)	0.067*** (0.015)
Deltar ikke org. fritidsakt.				-0.000 (0.008)	-0.000 (0.008)
Blir mobbet				0.149*** (0.023)	0.156*** (0.024)
Trives ikke på skolen				0.191*** (0.021)	0.193*** (0.021)
Viktig v.pers. barnev.				0.051 (0.029)	0.051 (0.030)
Yrkesfag					0.021 (0.017)
VGS					JÅ
Pseudo R2	0.054	0.062	0.126	0.155	0.163
N	7158	7158	7158	7158	7158
ll	-8485.055	-8415.561	-7842.472	-7578.814	-7510.204
aic	16976.11	16851.12	15716.94	15199.63	15066.41
bic	16996.74	16919.88	15826.96	15344.02	15224.56

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Vedleggstabell 3. Atferdsproblemer blant ungdom i alderen 16-19 år, Oslo 2015. Gjennomsnittlige marginaleffekter fra muliple logistiske regresjonsmodeller. Vektet.

	Modell 1 dydx/r.se	Modell 2 dydx/r.se	Modell 3 dydx/r.se	Modell 4 dydx/r.se	Modell 5 dydx/r.se
Flyttet>=3ganger	0.046*** (0.009)	0.044*** (0.009)	0.025** (0.009)	0.021* (0.009)	0.017 (0.009)
Kjønn(jente=1)	-0.061*** (0.008)	-0.061*** (0.008)	-0.055*** (0.008)	-0.052*** (0.008)	-0.047*** (0.009)
Alder	0.012** (0.004)	0.013** (0.004)	0.008* (0.003)	0.010** (0.003)	0.009** (0.003)
Innvandrerbakgrunn		-0.024** (0.009)	-0.012 (0.007)	-0.014* (0.007)	-0.011 (0.007)
Født i utlandet		-0.004 (0.013)	-0.007 (0.011)	-0.006 (0.011)	-0.010 (0.012)
SØS: Lav (ref.)		0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)
SØS: Middels lav		-0.017 (0.010)	-0.001 (0.007)	-0.002 (0.008)	-0.001 (0.008)
SØS: Middels		0.014 (0.018)	0.030* (0.012)	0.027* (0.012)	0.031** (0.011)
SØS: Middels høy		-0.015 (0.014)	0.013 (0.011)	0.011 (0.011)	0.019 (0.011)
SØS: Høy		-0.018 (0.013)	0.019 (0.011)	0.013 (0.011)	0.020 (0.010)
Fdr. leier bolig		0.011 (0.014)	-0.002 (0.010)	-0.003 (0.010)	-0.004 (0.011)
Bor hos: veksler			0.019 (0.010)	0.022* (0.010)	0.022* (0.010)
Bor hos: begge (ref.)			0.000 (.)	0.000 (.)	0.000 (.)
Bor hos: en + ste-fdr			0.024 (0.015)	0.026 (0.015)	0.023 (0.013)
Bor hos: èn av fdr			0.019* (0.008)	0.021* (0.008)	0.019* (0.008)
Bor hos: annet			0.070** (0.024)	0.072** (0.024)	0.067* (0.027)
Fdr. -kontroll (0-3)			-0.041*** (0.006)	-0.042*** (0.006)	-0.044*** (0.006)
Fdr. relasjon (std.)			-0.039*** (0.005)	-0.038*** (0.005)	-0.038*** (0.004)
Ikke førtrolig venn				-0.008 (0.009)	-0.006 (0.009)
Deltar ikke org. fritidsakt.				-0.035*** (0.008)	-0.039*** (0.008)
Blir mobbet				0.054*** (0.009)	0.049*** (0.010)
Trives ikke på skolen				-0.003 (0.012)	-0.006 (0.012)
Viktig v.pers. barnev.				0.029* (0.012)	0.026* (0.012)
Yrkesfag					0.024* (0.010)
VGS					JA
Pseudo R2	0.037	0.045	0.129	0.146	0.172
N	7200	7200	7200	7200	7200
ll	-4264.328	-4230.516	-3858.063	-3782.269	-3667.818
aic	8534.657	8481.032	7748.127	7606.537	7381.636
bic	8555.302	8549.851	7858.236	7751.056	7539.918

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Abstract

Stable housing is an important prerequisite for a safe and good upbringing. The home and its surroundings represent a framework for our lives that gives structure and meaning. Change of residence may involve a rupture of this framework. Internationally, we find an extensive literature that points to the negative consequences moving can have for children's and teenager's life chances and quality of life. Among other things, it is pointed out how especially frequent relocations may correlate with poorer school performance, impaired psychosocial well-being and behavior problems. In this article, we analyze data from more than 7000 teenagers, aged 16 to 19 years. We study the connection between frequent moving and self-reported school performance, depressive symptoms and behavioral problems. We control for variables that may influence both moving and these outcomes. After controlling, we still find that youth who experience frequent moving are particularly vulnerable in terms of school performance, depression and behavior problems. The correlation between frequent moving and the outcome variables varies. Except depressive symptoms, they are no longer significant when we control for a number of properties associated with the individual youth, such as whether they have an intimate friend, participate in organized recreational activities, being bullied and what school they attend.

Keywords: *youth, residential mobility, school grades, depressive symptoms, behavioral problems.*